

KINAS IR TV | Kultūra

Birželio 1 d., 2009

REMIGIJUS VENCKUS. APIE PATOGIOS IR NEPATOGIOS MADOS FENOMENĄ

0

Gegužės 6 d. Šiauliuose, parodų ekspozicijoms netradicinėje erdvėje, t. y. Šiaulių profesinio rengimo centro bibliotekoje, pristatyta Modesto Navicko fotografijų paroda „Pasakiškas etiudas“. M. Navickas dažniausiai kuria vienetinius drabužius. Neseniai jam kilo idėja pradėti fotografuoti savo sukurtus modelius; drabužius jis ryžosi eksponuoti ne ant žmogaus kūno, bet fonuotrukose. Kai kurias fotografijas autorius atliko ne vienas, sukomponuotą vaizdą fotografavo kartu su fotografais Rolandu Parafinavičiumi ir Edita Voveryte. Modestas ne tik mokėsi drabužių dizaino amato, bet ir baigė dailininko grafiko specialybę. Fotografijos pagrindų mokė šiauliečiai dėstytojai Vilius Grimža ir fotomenininkė, Šiaulių universiteto dėstytoja Regina Šulskytė. (Ši menininkė kiekvienais metais sukuria po kelis naujus ir išsamius fotografijų ciklus, kuriuos pristato įvairiose Lietuvos ir užsienio parodų erdvėse.) Modestui, kaip ir daugeliui jaunų menininkų, nesinori mėgdžioti savo mokytojų. Dėl to jis specialiai laužo fotografijai būdingas klasikines kompozicijas, ieško netradicinių žiūros kampų ir temų. Esu matęs jo fotografijų kolekciją, kurioje fotogeniškais objektais paverčiami viešieji ir privatūs tualetai.

Ši paroda skatina pamąstyti apie mados fenomeną. Kas yra mada, kam ji reikalinga ir kas jos objektas? Dauguma iš mūsų net nepastebime, kad esame mados aukos. Vartojamos mados objektais tampa beveik viskas: išorinis kasdieninis pasaulis, meno kūriniai, prekybos centruose parduodami produktai bei didžiųjų švenčių metu atliekami ritualai. Mada yra susieta su taisyklių priėmimu, įsivainimu bei perteikimu. Negalime atmesti, kad tos taisyklės įteigiamos ir besąlygiškai nepastebimai priimamos. Visi šie bruožai yra susieti su valdžios ir galios sistemomis. Mada tuo pačiu metu veikia kaip pavojus ir prieglobstis tiek vartotojui, tiek jos kūrėjui. Ši pateikta mados analizė yra plataus pobūdžio, tarsi neturinti konkretaus savo tyrimo objekto.

Tradiciškai išgirdę žodį „mada“, intuityviai jį siejame su tuo, kas yra arčiausiai mūsų kūniškos būties (su kūnu). Dėl to tikslinga per drabužius, kostiumus ar kitokius kūną dengiančius ir puošiančius pavidalus madą sieti su žmogaus kūno grožiu. Mada visada yra kūniška ir betarpiška mūsų kasdienės ir išskirtinės – karnavališkos kasdienybės palydovė. Būdama aktyvus aktyvaus vartojimo objektas, mada kelia pavojų. Žmogus ne tik dengia savo kūną, bet jį išryškina ir net apnuogina, naudodamasis tais pačiais mados objektais.

Kokia mados kilmė? Kai žmogus suvokė, kad jis yra kūniška būtybė, tuo metu mada dar nebuvo gimusi. Atliekant ritualus, t. y. kalbant su dievais, buvo siekiama specialiai nuteikti savo kūną išskirtiniam veiksmui ir įvykiui, tad prireikė kūną papildyti ir papuošti įvairiais daiktais. Ilgainiui tai tapo lokaliais kultūros, o vėliau ir populiariosios kultūros objektais arba intarpais. Galime papokštauti, kad mados atsiradimą lėmė žmogaus išvaymas iš Rojaus. Nors Dievas, žmones išvaydamas iš Rojaus, žinojo, kad šie dengs genitalijas kaip didžiulę gėdą, vėliau slėps beveik visą kūną arba atvirkščiai – kūną apnuogins ir skatins seksualinius geismus, tačiau vargu ar būtų norėjęs pirmojo mados dizainerio titulo.

Šiandien mada dėl galimybių dengti ir išlaisvinti kūną tampa reikšminga. Modesto Navicko fotografijose mada virsta netikėtu nutikimu arba nuotykiu. Fragmentuoti kostiumai ir žmonių kūnai kelia paslapties įspūdį. Čia kostiumus nešiojantys žmonės neturi nieko bendra su tuo, kokią socialinę padėtį užima. Jie tampa anonimiški, beasmeniai ne tik žiūrovams, bet ir savo bei fotografo atžvilgiu. Kadangi nuotraukose nėra viso kostiumo, tik kostiumų fragmentai, tai atrodo, kad nėra ir pačios mados. Nors mada iš tiesų egzistuoja detalių fotografijose. Fotografijų autorius, nusigręždamas nuo standartinių drabužio fotografavimo metodų, rizikuoja būti nesuprastas. Atrodo, kad tokiu būdu

jis stengiasi paneigti visus nusistovėjusius, su komercija susijusius mados tipus. Fotografijose Modestas tarytum kalba apie madą, jos pačios atsisakydamas. Asmeniškumą išduoda tai, kad autorius pats sukūrė drabužius ir tik paskui juos fotografavo. Vadinasi, autorius kūrinuose atsiranda – gimsta tuomet, kai jo fotografuojamus objektus suvokiame kaip jo paties kūrybinės veiklos rezultatus. Iki to laiko autorius yra miręs.

Modestas fotografijose specialiai panaikina lytinius skirtumus. Tik iš detalių galime pastebėti, kad suknelę vilki ne moteris. O analizuodamas kai kuriuos fotografinius ženklus pasiklysti ir klausi – ar fragmentiškai atrodanti moteris tikrai yra moteris? Būtent tai kuria ne tik įdomią mados fotografijai nebūdingą madą, bet ir nepatogų žiūrėjimui personažą. Šis nepatogumas – lyriškas ir truputį ironiškas. Norėtusi palinkėti, kad kituose mados fotografijos cikluose madingas kūnas taptų labiau socialiai angažuotas ir išpildytų pagrindinę klampaus ir nepatogaus žiūrėjimo sąlygą.